

Avizul Comitetului Economic și Social European privind rolul societății civile în Acordul de liber schimb UE-Japonia

(aviz din proprie inițiativă)

(2015/C 012/06)

Raportor: **dna Laure BATUT**

Coraportor: **dna Eve PÄÄRENDSON**

La 19 septembrie 2013, în conformitate cu articolul 29 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, Comitetul Economic și Social European a hotărât să elaboreze un aviz din proprie inițiativă cu privire la

Rolul societății civile în Acordul de liber schimb UE-Japonia

(aviz din proprie inițiativă).

Secțiunea pentru relații externe, însărcinată cu pregătirea lucrărilor Comitetului pe această temă, și-a adoptat avizul la 18 septembrie 2014.

În cea de-a 502-a sesiune plenară, care a avut loc la 15 și 16 octombrie 2014 (ședința din 15 octombrie 2014), Comitetul Economic și Social European a adoptat prezentul aviz cu 133 de voturi pentru, 1 vot împotriva și 3 abțineri.

1. Concluzii și recomandări

1.1 Concluzii

1.1.1 Relațiile comerciale dintre Uniunea Europeană și Japonia reprezintă peste o treime din volumul comerțului mondial. Un parteneriat însoțit de un acord de liber schimb (ALS)/acord de parteneriat economic (APE) ambițios, extins și reciproc avantajos între UE și Japonia ar duce la stimularea comerțului și investițiilor și ar putea îmbunătăți economiile acestora și oportunitățile de angajare, contribuind la elaborarea de reguli și norme internaționale mai stricte. Cetățenii ambelor părți ar saluta o distribuire echitabilă a beneficiilor preconizate, dar sunt vigilenți și nu doresc ca standardele cu care sunt obișnuiți să scadă.

1.1.2 CESE salută negocierile legate de ALS/APE cu Japonia și mai ales decizia de a continua aceste negocieri după exercițiul de evaluare a primului an. Cu toate acestea, Comitetul regretă lipsa informațiilor și a transparenței în ceea ce privește negocierile în curs. Având în vedere că promovarea și protejarea intereselor consumatorilor este un mijloc esențial de obținere a unui sprijin masiv din partea cetățenilor pentru acord, CESE îndeamnă la instituirea unor mecanisme de consultare similare celor utilizate în cadrul negocierilor privind Parteneriatul transatlantic pentru comerț și investiții (TTIP), pentru asigurarea unui grad mai ridicat de informare a societății civile în privința avantajelor comparative pe care deschiderea piețelor între UE și Japonia le-ar oferi părților interesate. În acest context, CESE încurajează cele două părți să îmbunătățească transparența și gradul de informare cu privire la negocieri prin crearea unui mecanism oficial de informare a societății civile, urmată de înființarea unei structuri consultative în cadrul acordului. De asemenea, Comitetul subliniază că, de ambele părți, mediul de afaceri poate beneficia deja de avantajele furnizate, sub aspectul implicării și consultării, de platforma reprezentată de masa rotundă de afaceri UE-Japonia.

1.2 *Recomandări*

1.2.1 CESE insistă să fie informat pe deplin cu privire la revizuirea studiului de impact din 2012. El solicită să i se comunice cât mai repede posibil calendarul punerii în aplicare, în special sub aspectul armonizării standardelor tehnice, și consideră că, înainte de adoptarea oricărei decizii, se impune publicarea, în toate limbile oficiale ale UE, a unui document mai detaliat decât analiza de impact.

1.2.2 CESE invită Uniunea Europeană să adopte toate măsurile necesare pentru ca:

- valorile pe care le susține în lume să se regăsească în acord, pentru ca standardele de mediu, sociale, sanitare și culturale să fie menținute și pentru ca avantajele acordului să fie distribuite echitabil între cetățeni, consumatori, lucrători și întreprinderi;
- cele două părți să își stabilească obiective ambițioase nu numai în privința reducerii barierelor tarifare, ci și a celor netarifare, vizând un nivel sporit de coerență a reglementării, fără să își reducă standardele și normele ori nivelul de ocupare a forței de muncă, în condițiile unei perfecte reciprocități și fără ca susținerea de către UE a caracterului multilateral al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) să fie slăbită;
- promovarea intereselor și a sănătății consumatorilor să fie recunoscută ca primordială de ambele părți;
- principiul precauției să fie înscris în acord și securitatea juridică să fie garantată în cazul comerțului cu produse agroalimentare, sub aspectul indicațiilor geografice utilizate de cele două părți;
- un capitol special să fie dedicat IMM-urilor – care reprezintă peste 99 % din numărul total de întreprinderi, atât în Japonia, cât și în UE, și sunt sursa principală de locuri de muncă, acest lucru urmând să ducă la o creștere a competitivității IMM-urilor și să reducă constrângerile. Obiectivul constă în facilitarea intrării reciproce pe piață și în furnizarea tuturor informațiilor privind noile oportunități de afaceri care ar urma să apară în urma acordului;
- să fie prevăzut un capitol consistent și încurajator dedicat serviciilor, care să ofere garanții suficiente, plecând de la acordurile existente ale UE; acest lucru constituie o oportunitate majoră în negocieri;
- să fie menținut caracterul specific al serviciilor publice în UE, conform obligațiilor ce derivă din tratat;
- să fie asigurat un acces reciproc la contractele de achiziții publice, atunci când este cazul, în condițiile securității juridice;
- dreptul fiecărei părți de a reglementa și de a-și stabili propriile priorități și politici în materie de dezvoltare durabilă, de muncă și de mediu să fie reafirmat;
- un capitol cu obiective ambițioase în materie de dezvoltare durabilă să fie inclus, în acest scop, în acord, rezervând un rol de prim-plan societății civile și prevăzând cel puțin:
- respectarea obligațiilor care decurg din statutul ambelor părți de membru al Organizației Internaționale a Muncii (OIM) și a celor opt convenții fundamentale ale OIM, aceasta reprezentând un set minim de condiții;
- angajamentul de promovare și adoptare a unor legi și inițiative în materie de protecție a mediului;
- implicarea în gestionarea și utilizarea durabilă a resurselor naturale, cu respectarea acordurilor internaționale.

Având în vedere că soluționarea litigiilor dintre investitori și stat (ISDS) este un aspect foarte sensibil, asupra căruia divergenții actori implicați au opinii divergente, CESE salută exercițiul de consultare publică lansat de Comisie pe tema negocierilor legate de parteneriatul comercial transatlantic, așteptând cu mult interes rezultatele acesteia⁽¹⁾. Ținând seama de soliditatea democrației japoneze, CESE consideră că o colectare a opiniilor părților interesate din Japonia privind acest subiect ar putea furniza informații utile pentru negocieri, contribuind la facilitarea acestora.

1.2.3 Dialogul dintre societățile civile din Japonia și din UE va constitui o contribuție importantă la acordul de liber schimb/acordul de parteneriat economic. Comitetul recomandă ca în cadrul ALS/APE UE-Japonia să fie instituit, ca și în cazul celorlalte acorduri încheiate recent de Uniunea Europeană, un organism consultativ comun, și ca rolul acestuia să fie analizat în cursul negocierilor de către reprezentanții societăților civile ale celor două părți. Acest organism trebuie să poată lua în discuție toate domeniile acordului, pentru a-și face cunoscut punctul de vedere. Comitetul susține ferm ideea ca măcar jumătate dintre reprezentanții părții europene să fie numiți de CESE, organul consultativ al UE însărcinat cu reprezentarea intereselor societății civile organizate europene.

1.2.3.1 CESE a stabilit contacte excelente cu organizații ale lucrătorilor, angajatorilor, agricultorilor, cooperativelor, consumatorilor, ONG-urilor, organizațiilor nonprofit și universităților din Japonia⁽²⁾. Mulțumită comitetului său de monitorizare pentru Japonia, Comitetul ocupă o poziție privilegiată din perspectiva promovării dialogului și consultării cu societățile civile ale celor două părți.

2. Prezentarea contextului

2.1.1 UE și Japonia au decis să își consolideze relațiile prin deschiderea negocierilor privind un acord de liber schimb/acord de parteneriat economic (ALS/APE). În paralel, se desfășoară negocieri legate de un acord de parteneriat strategic (APS)⁽³⁾. Comitetul apreciază rezultatele pozitive ale evaluării privind primul an, precum și decizia de continuare a negocierilor. Dacă previziunile se îndeplinesc, exporturile UE către Japonia vor crește cu 30 % și PIB-ul UE cu 0,8 %, 400 000 de noi locuri de muncă urmând a fi create în Uniune. PIB-ul Japoniei ar spori cu 0,7 %, iar exporturile către Europa cu 24 %, acordul confirmând în același timp ponderea majoră a UE în comerțul și investițiile din Asia de Est⁽⁴⁾.

2.1.2 UE și Japonia împărtășesc multe valori și principii, printre acestea numărându-se democrația, statul de drept, drepturile omului și economia de piață, în condițiile existenței unui know-how tehnologic ridicat. În același timp, ele se confruntă cu provocări similare (ca de exemplu îmbătrânirea și reducerea populației), fiind nevoite să găsească noi resurse pentru creșterea economică și crearea de locuri de muncă.

2.1.3 Organismele societății civile din cele două regiuni ale globului și mecanismele lor de consultare respective nu sunt lesne interșanjabile⁽⁵⁾. Dar un dialog din ce în ce mai strâns între astfel de entități ar constitui un atribut important al unui acord. Prin înzestrarea dialogului social și civil cu un cadru instituțional, UE a făcut din acesta o piatră de temelie a modelului său social, iar Japonia recunoaște importanța societății sale civile, în sens larg (în această țară existând un Consiliu pentru politici în domeniul muncii și un Forum multipartit).

2.2 **În Japonia, ca și în UE**, se iau o serie de măsuri active pentru relansarea economiei⁽⁶⁾. În prezent, datoria publică a Japoniei rămâne la un nivel apropiat de 230 % din PIB. Cursul de schimb al yenului a creat un dezavantaj pentru importuri, iar după triplul dezastru de la Fukushima comerțul cu amănuntul a scăzut într-un an cu 2,3 % (februarie 2013).

⁽¹⁾ Avizul CESE, REX 390, EESC-2013-05469, raportor: J. KRAWCZYK, coraportor: S. BOYLE (4.6.2014).

⁽²⁾ În Japonia au fost înființate patru institute ale UE (consorții universitare), care beneficiază de sprijinul financiar al Comisiei Europene; în Japonia, profesorii din învățământul superior sunt priviți ca actori ai societății civile (http://www.eeas.europa.eu/eu-centres/eu-centres_en.pdf).

⁽³⁾ APS acoperă cooperarea politică, globală și sectorială (în domenii precum cercetarea, inovarea, spațiul, educația, cultura, energia, cooperarea pentru dezvoltare, gestionarea catastrofelor etc.).

⁽⁴⁾ Comisia Europeană, Raport de evaluare a impactului relațiilor comerciale UE-Japonia, pct. 5.1.3 (iulie 2013).

⁽⁵⁾ JO C 97/34, 28.4.2007, p. 34.

⁽⁶⁾ Este vorba de „cele trei săgeți” ale primului ministru Shinzō Abe, care formează așa-numita teorie economică „Abenomics”, constând într-o combinație de măsuri în trei domenii esențiale: politica monetară, stimulentele fiscale și reformele structurale, în vederea garantării creșterii durabile și pe termen lung a economiei japoneze și a încurajării investițiilor de capital ale sectorului privat.

2.2.1 Acordurile bilaterale de liber schimb permit Japoniei să se deschidă în fața comerțului mondial, ceea ce a dus la crearea unor zone de integrare regională. Din 2002 încoace, Japonia a încheiat numeroase acorduri bilaterale, atât în Asia, cât și în America Latină, dar și cu Elveția. În prezent, ea negociază un acord trilateral cu China și cu Republica Coreea. Japonia ia parte, de asemenea, la negocierile privind parteneriatul transpacific (TPP).

2.2.2 Japonia și UE au semnat deja acorduri importante de facilitare a procedurilor comerciale, în domeniile telecomunicațiilor, produselor chimice și farmaceutice, practicilor anticoncurențiale, științei și tehnologiei, ori care prevăd instituirea unei cooperări și a unei asistențe administrative ⁽⁷⁾.

3. Comerțul și dezvoltarea durabilă

3.1 Încercarea de a obține creștere economică prin intermediul unui comerț globalizat riscă să aibă consecințe asupra mediului ⁽⁸⁾. În avizul său pe tema negocierilor privind noi acorduri comerciale ⁽⁹⁾, Comitetul a subliniat importanța includerii unui capitol privind comerțul și dezvoltarea durabilă în negocierile comerciale ale UE, capitol care să includă prevederi sociale și de mediu și să atribuie societății civile un rol esențial de monitorizare.

3.2 Negocierile UE-Japonia privind ALS/APE vor oferi celor două părți prilejul de a-și reafirma, la nivel internațional, angajamentul în favoarea celor trei piloni ai dezvoltării durabile: creșterea economică, dezvoltarea socială și protecția mediului. De la semnarea Acordului de liber schimb cu Republica Coreea ⁽¹⁰⁾, aceste elemente au fost o componentă esențială a oricăror negocieri comerciale și a fiecărui acord semnat de UE. Diversitatea biologică, schimbările climatice, pescuitul, silvicultura și fauna constituie priorități atât la nivelul UE, cât și la cel mondial. Părțile ar trebui să-și reitereze angajamentul față de acordurile multilaterale de mediu (AMM).

3.3 Orice nou acord ar urma să reconfirme dreptul statelor membre ale UE, precum și al Japoniei de a reglementa și de a-și stabili propriile priorități în materie de dezvoltare durabilă și le-ar încuraja să respecte standardele de protecție a condițiilor de muncă și de mediu, conform angajamentelor asumate în virtutea normelor și acordurilor internaționale din aceste domenii.

3.4 ALS/APE ⁽¹¹⁾ va oferi posibilitatea reafirmării angajamentului în acest sens (printr-o eventuală ratificare și aplicare efectivă a convențiilor OIM) ⁽¹²⁾ și intensificării dialogului și cooperării bilaterale în domenii legate de muncă, inclusiv cele care țin de Agenda privind munca decentă.

3.4.1 În calitate de reprezentant al societății civile europene în ansamblu, CESE subliniază faptul că este posibil ca statele membre sau diversele sectoare să nu profite în aceeași măsură ⁽¹³⁾ de pe urma unui acord de liber schimb sau de parteneriat economic ⁽¹⁴⁾.

3.4.2 În vreme ce se așteaptă o creștere (în procente) a numărului de locuri de muncă din UE în domenii ca mașinile electrice, agricultura, silvicultura, pescuitul, produsele alimentare prelucrate, asigurările și construcțiile, o mică reducere a acestora s-ar putea produce în sectoarele chimiei, automobilelor, metalelor și produselor din metal, transportului aerian ⁽¹⁵⁾. Aceste probleme trebuie identificate într-o etapă timpurie, pentru a se adopta măsuri adecvate de sprijin și reconversie. Este important ca beneficiile să fie distribuite echitabil între întreprinderi, angajați, consumatori și societatea civilă în sens larg, prevenindu-se apariția unor perturbări grave și garantându-se eventuale compensații în acest caz ⁽¹⁶⁾.

⁽⁷⁾ Este vorba despre următoarele acorduri: acordul de recunoaștere reciprocă UE-Japonia, acordul de cooperare în domeniul practicilor anticoncurențiale, acordul în domeniile științei și tehnologiei și acordul de cooperare și asistență administrativă reciprocă.

⁽⁸⁾ COM(2006) 567 final, http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/r11022_en.htm

⁽⁹⁾ JO C 211, 19.8.2008, p. 82-89

⁽¹⁰⁾ Acordul de liber schimb UE-Republica Coreea (capitolul 13): JO L 127, 14.5.2011, p. 62-65.

⁽¹¹⁾ A se vedea articolul 13.4.3 din ALS UE-Republica Coreea (JO L 127, 14.5.2011, p. 62-65).

⁽¹²⁾ Convențiile nr. 87 și nr. 98 privind dreptul la liberă asociere și la negociere colectivă, convențiile nr. 29 și nr. 105 privind abolirea muncii forțate sau obligatorii, convențiile nr. 138 și nr. 182 privind interzicerea muncii copiilor și convențiile nr. 100 și nr. 111 privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și exercitării profesiei.

⁽¹³⁾ Comunicarea COM(2010) 343 final.

⁽¹⁴⁾ Comisia Europeană, *ibid.*, punctele 5.2.2, 5.3 și 5.6.2.

⁽¹⁵⁾ Raportul Comisiei Europene de evaluare a impactului relațiilor comerciale UE-Japonia (2012), p. 49.

⁽¹⁶⁾ De exemplu prin intermediul Fondului european de ajustare la globalizare (FEG).

4. Consultarea societății civile

4.1 Informare și transparență

4.1.1 CESE, care apreciază faptul că este considerat un partener important al Comisiei în toate domeniile care țin de competența sa, regretă lipsa de transparență cu privire la negocierile în curs, fapt observat de actorii ambelor părți. Mandatul încredințat Comisiei nu a fost făcut public, deși negocierile trebuie să fie cât mai deschise și mai transparente cu putință. Numeroase organizații ale societății civile din UE și din Japonia deplâng faptul că nu au primit decât frânturi de informații privind negocierile. Acest lucru afectează atât conținutul negocierilor, cât și posibilitățile de exprimare ale societății civile cu privire la această chestiune. După cum se știe, implicarea societății civile nu numai că ar crește gradul de înțelegere reciprocă, ci ar și îmbunătăți calitatea actualelor negocieri ALS/APE sub aspectul cunoștințelor specializate.

4.1.2 Cetățenii europeni solicită punerea în aplicare a textelor UE care consacră principiul transparenței. CESE solicită ca textele să fie comunicate părților interesate cât mai repede posibil.

4.1.3 Având în vedere solicitarea legitimă a cetățenilor europeni de garantare a unei transparențe totale în negocierile comerciale, CESE atrage atenția Consiliului și Comisiei asupra necesității aplicării stricte și coerente a articolului 218 din TFUE și mai ales a alineatului (10) al acestuia: „Parlamentul European este informat de îndată și pe deplin pe parcursul tuturor etapelor procedurii”.

4.1.4 CESE recomandă Comisiei să instituie, în cadrul negocierilor privind Parteneriatul transatlantic pentru comerț și investiții (prin organizarea unei reuniuni cu părțile interesate după fiecare rundă de negociere și înființarea unui grup consultativ alcătuit din reprezentanți ai societății civile, care ar trebui să includă și membri ai CESE). Comitetul a luat cunoștință și de existența unui mecanism similar în cazul negocierilor privind Parteneriatul transpacific dintre SUA și Japonia.

4.2 Consultarea

4.2.1 După cum s-a menționat mai sus, toate acordurile de liber schimb încheiate recent de UE conțin un capitol destinat comerțului și dezvoltării durabile⁽¹⁷⁾, acordând societății civile (alcătuită din organizații independente și reprezentative, care regroupează în mod echilibrat reprezentanți ai întreprinderilor, ai angajaților și ai altor părți interesate) un rol esențial de monitorizare. CESE sprijină eforturile Comisiei care urmăresc introducerea unui astfel de capitol în acordul cu Japonia.

4.2.2 **Autoritățile japoneze** intenționează să ajungă la o creștere stabilă prin intermediul dezvoltării durabile (a se vedea „Abenomics”⁽¹⁸⁾). Acordurile de liber schimb încheiate de Japonia cu parteneri din Asia includ prevederi referitoare la înființarea unui subcomitet de monitorizare a impactului acordului respectiv asupra mediului de afaceri. Cu toate că sfera competențelor și modalitățile diferă, Uniunea Europeană și Japonia sunt familiarizate cu principiul monitorizării impactului acordurilor de liber schimb, motiv pentru care CESE susține introducerea unui capitol consistent privind comerțul și dezvoltarea durabilă.

4.2.3 Guvernul japonez a înființat o serie de comitete interne și multilaterale în vederea consultării întreprinderilor cu privire la impactul acordurilor de liber schimb asupra mediului de afaceri. Există și structuri consultative care îi pun față în față pe reprezentanții guvernului și ai cooperativelor, pe de o parte, și pe cei ai și de guvernului și ai sindicatelor, pe de altă parte. În plus, au fost înființate și alte organisme de consultare pe baze extinse, precum Forumul multipartit al responsabilității sociale pentru un viitor durabil (MSF)⁽¹⁹⁾ sau Consiliul pentru politici în domeniul muncii.

4.3 **Modelul economic și social al UE** „pune un accent [...] pe structuri instituționale solide pentru a gestiona chestiunile economice, sociale, de mediu și de ocupare a forței de muncă, [...] pe un dialog social și civil activ, pe investiții în capitalul uman și pe calitatea locurilor de muncă”⁽²⁰⁾. Comitetul observă că acest model reflectă valorile UE și că toate instituțiile europene ar trebui să îl promoveze în politicile lor.

⁽¹⁷⁾ TFUE, articolele 11 și 21 alineatul (2) litera (f).

⁽¹⁸⁾ Cele trei săgeți ale „Abenomics”, care au ca țintă relansarea creșterii. A se vedea: <http://www.eu.emb-japan.go.jp>, <http://en.wikipedia.org/wiki/Abenomics>, precum și articolul *Japan and the EU in the global economy* (Japonia și UE în economia globală), Wolff și Yoshii, aprilie 2014, la: <http://bit.ly/1mLgY2r>

⁽¹⁹⁾ MFS: <http://sustainability.go.jp/forum/english/index.html>

⁽²⁰⁾ COM(2004) 383 final, 18 mai 2004, „Dimensiunea socială a globalizării”.

4.3.1 Comitetul salută angajamentele luate de UE la nivel internațional ⁽²¹⁾:

- în privința promovării unei participări mai intense a partenerilor sociali și a altor reprezentanți ai societății civile la guvernarea mondială (OMC), la elaborarea politicilor și la monitorizarea punerii în aplicare a acordurilor comerciale;
- în privința promovării valorilor europene într-o eră a globalizării ⁽²²⁾.

4.3.2 În ceea ce privește acordul de liber schimb cu Japonia, **Parlamentul European a recomandat Comisiei** să se concentreze asupra normelor fundamentale din dreptul muncii și să prevadă un capitol ambițios dedicat dezvoltării durabile, precum și „înființarea unui forum al societății civile care să monitorizeze și să discute implementarea”. CESE insistă asupra necesității de a fi consultat și va susține activ punerea în practică a acestor recomandări.

4.4 CESE reamintește Comisiei faptul că aceasta însăși a publicat un ghid de „transparență în negocierile comerciale ale UE”, care prevede că „lucrările nu pot fi încununat de succes decât dacă răspund așteptărilor cetățenilor europeni” și că „opiniile societății civile joacă un rol crucial în faza pregătitoare a procesului de negociere” ⁽²³⁾.

CESE ar aprecia foarte mult:

- recunoașterea de către Comisie a rolului CESE și informarea acestuia cu privire la toate aspectele procesului de negociere;
- instituirea unui dialog sistematic între Parlament, Comisie și CESE pe durata întregului proces de negociere;
- menținerea unui rol incluziv pentru societatea civilă de-a lungul întregului proces de negociere;
- prevederea de către Comisie, în acord:
 - a unui mecanism comun de monitorizare care să reunească societățile civile din UE și din Japonia și care să fie instituit în etapa de punere în aplicare;
 - a unor organisme consultative naționale care să prezinte opinii și recomandări fiecărei părți, precum și autorităților politice comune, dar și instanțelor comune ale acordului, și care să fie împuternicite să primească solicitări de la alte părți interesate (mai ales în legătură cu capitolul privind dezvoltarea durabilă) și să le transmită mai departe, împreună cu opiniile și recomandările lor;
 - a posibilității de a recurge la o consultare sau la o procedură de soluționare a litigiilor în cazul unei puneri în aplicare care nu ține seama de obiectivele capitolului privind dezvoltarea durabilă;
 - a unui organism comun care să aducă laolaltă societățile civile din UE și Japonia și să ofere un cadru dialogului și cooperării sistematice și structurate, precum și schimburilor de opinii cu reprezentanții guvernelor europene și ai celui japonez.

4.5 Aproape toți reprezentanții societăților civile europene și japoneze care au fost consultați ⁽²⁴⁾ s-au declarat în favoarea instituirii unui organism comun de monitorizare în cadrul viitorului acord de liber schimb.

⁽²¹⁾ Comunicarea Comisiei privind munca decentă, mai 2006, COM(2006) 249 final, punctele 2.3 și 3.5.

⁽²²⁾ Concluziile Președinției Consiliului din 16 și 17 decembrie 2004, punctul 53, și cele din 16 și 17 iunie 2005, punctul 31.

⁽²³⁾ Comisia Europeană, *Transparency in EU Trade negotiations* (Transparența în negocierile comerciale ale UE), 2012, și: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/june/tradoc_149616.pdf

⁽²⁴⁾ În cursul unei audieri desfășurate la sediul CESE, la 15 ianuarie 2014, și al misiunii desfășurate după aceea în Japonia, la sfârșitul aceleiași luni, un număr de 40 de organizații, parteneri sociali și alte părți interesate au participat la consultări și și-au împărtășit opiniile, așteptările și preocupările cu privire la viitorul acord de liber schimb UE-Japonia.

4.5.1 Mecanismele de monitorizare vor trebui concepute cu luarea în considerare a structurilor existente, pe baza experiențelor înregistrate până în prezent în UE și în Japonia. CESE dorește să fie implicat în stabilirea rolului, a sferei de competență și a componenței grupului consultativ al UE și organismului comun de monitorizare. Trebuie consultate toate părțile implicate, iar CESE trebuie să fie un factor esențial în acest proces.

4.5.2 Un dialog structurat între reprezentanții societăților civile din UE și din Japonia va adăuga o dimensiune importantă ALS/APE, inclusiv sub aspect cultural. CESE consideră că este crucial să se mențină contacte strânse cu omologii japonezi, pentru a se garanta că forma, sfera competențelor și componența unui viitor mecanism comun de monitorizare vor satisface așteptările ambelor părți.

5. Puncte esențiale

5.1 Negocierile

5.1.1 Comitetul salută faptul că raportul pozitiv privind progresele înregistrate a permis Consiliului UE să decidă, în iunie 2014 ⁽²⁵⁾, continuarea negocierilor.

5.1.2 Acordul urmărește stimularea accesului pe piață și asigurarea coerenței cadrului de reglementare, promovând așadar dezvoltarea schimburilor comerciale și a investițiilor reciproce. El ar urma să accelereze creșterea durabilă, crearea de locuri de muncă mai multe și mai bune, lărgirea ariei de opțiuni pentru consumatori și dezvoltarea competitivității și productivității ambelor economii.

5.1.3 Prioritatea Uniunii Europene este eliminarea barierelor netarifare (BNT). În studiul său de impact ⁽²⁶⁾, Comisia indică faptul că aceste bariere au adesea cauze culturale și efecte protecționiste. CESE observă că ele sunt greu de eliminat atunci când se bazează pe standarde aflate în permanentă schimbare, chiar dacă de ce mai înalt nivel. Ele protejează uneori sectoare întregi, cum ar fi cel feroviar din Japonia.

5.2 Comerțul cu mărfuri

5.2.1 Eliminarea barierelor tarifare trebuie să vizeze toate produsele, inclusiv produsele agricole și prelucrate, automobilele care au fost recunoscute ca bunuri „sensibile”, precum și produsele chimice și farmaceutice, cu prevederea unor perioade de tranziție, dacă este cazul.

5.2.2 Recunoașterea reciprocă a produselor certificate pe baza unor standarde de produs similare și echivalente, precum și cooperarea în privința armonizării reglementărilor și sistemelor, acolo unde este posibil, ar urma să favorizeze schimburile comerciale. Însă va trebui să se garanteze neapărat că o astfel de colaborare în vederea elaborării de noi standarde mondiale nu va duce la o scădere a acestora.

5.2.3 Barierele netarifare, care frânează exporturile UE, sunt folosite pe post de măsuri protecționiste ascunse. Ele trebuie reduse sau chiar eliminate, mai ales atunci când au fost deja identificate în cursul negocierilor, iar standardele trebuie alinate la cele internaționale.

5.3 IMM-urile

5.3.1 Întrucât 99 % din structura economică este constituită din IMM-uri, atât în Japonia, cât și în Europa, și având în vedere că acestea furnizează 70-80 % din totalul locurilor de muncă, CESE solicită Comisiei să le acorde o atenție deosebită.

5.3.2 Având în vedere că IMM-urile dispun, din cauza dimensiunilor lor, de resurse limitate în relația cu administrația națională și sub aspectul aplicării reglementărilor comerciale, ele nu ar avea decât de câștigat de pe urma ALS/APE UE-Japonia, dar mai ales a raționalizării normelor și a reducerii costurilor administrative. Totuși, ele au nevoie de ajutor pentru a depăși obstacolele pe care le generează consolidarea dimensiunii internaționale: bariera lingvistică, diferențele de cultură antreprenorială, cheltuielile mari de transport, penuria de personal cu competențe relevante, lipsa informațiilor privind piețele străine și insuficiența resurselor financiare.

⁽²⁵⁾ Consiliul European din 18 și 19 octombrie 2012, punctul 2.k; Consiliul Afaceri Externe (comerț) al UE, 29 noiembrie 2012, primirea de către Comisie a mandatului de negociere a acordului de liber schimb cu Japonia; Consiliul din 29 iunie 2014.

⁽²⁶⁾ Comisia Europeană, 2012, *Impact Assessment Report on EU-Japan trade relations* (Raport de evaluare a impactului relațiilor comerciale UE-Japonia), http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/july/tradoc_149809.pdf

5.3.3 În vederea maximizării avantajelor oferite de ALS/APE UE-Japonia, va fi esențial ca ambele părți să conlucreze la creșterea gradului de conștientizare a IMM-urilor în ceea ce privește serviciile și programele de sprijin existente⁽²⁷⁾, care le sunt oferite de Centrul de cooperare industrială UE-Japonia⁽²⁸⁾ și de Oficiul japonez pentru comerț exterior (JETRO)⁽²⁹⁾, dar mai ales în privința noilor oportunități de afaceri care ar urma să apară în urma acordului. De exemplu, IMM-urile europene ar putea fi interesate de sectoarele TIC, asistenței medicale⁽³⁰⁾, serviciilor, energiilor regenerabile sau produselor alimentare bio⁽³¹⁾ și produselor de gastronomie din Japonia.

5.4 Sectorul agroalimentar

5.4.1 Liberalizarea pieței ar asigura noi oportunități producției agroalimentare a celor doi parteneri (o majorare de 200 %), dar agricultura este unul dintre cele mai controversate capitole de negociere. Sectorul agricol din Japonia nu poate satisface decât 40 % din nevoile alimentare ale țării, fiind un domeniu deosebit de sensibil. Agricultorii japonezi solicită excluderea de la restricțiile tarifare, în cadrul oricăror negocieri cu alte țări, a cinci tipuri de produse: orezul, carnea de vacă și de porc, laptele și produsele lactate, grâul și orzul, zahărul și îndulcitorii. UE consideră că posibilitatea de a exporta cantități mai mari de produse alimentare procesate reprezintă o oportunitate majoră, mai ales dacă Japonia va elimina multe dintre barierele sale netarifare.

5.4.2 CESE ar dori ca problema drepturilor de proprietate intelectuală (DPI)⁽³²⁾ să fie abordată astfel încât să ofere o protecție echitabilă inovațiilor europene. Chestiunea indicațiilor geografice protejate (IGP) reprezintă un punct foarte dificil pe agenda dezbaterilor. Protecția intelectuală a producțiilor agricole de calitate poate constitui o barieră ascunsă în calea importurilor. În cadrul OMC, UE și Japonia adoptaseră deja abordări diferite: Uniunea dorea extinderea ariei IGP, vizând un nivel înalt de protecție, cu efecte constrângătoare (Acordurile TRIPS – propunerea UE din 1998), în vreme ce Japonia propunea, ca și Statele Unite (1999), ca membrii să comunice OMC-ului indicațiile lor geografice în vederea constituirii unei bănci de date care să servească celorlalți membri drept sursă de informare, neavând un efect constrângător. CESE consideră că acesta este un aspect important, care trebuie abordat cu prudență în cursul negocierilor.

5.5 Serviciile

5.5.1 În Japonia, agricultorii și consumatorii sunt foarte implicați în mișcarea cooperatistă, care propune sisteme de asigurări reciproce și servicii bancare. În vreme ce aceștia percep liberalizarea serviciilor ca pe o amenințare, pentru mulți alții aceasta reprezintă o oportunitate majoră, mai ales sub aspectul așa-numitei „economii a vârstei a treia”. Serviciile oferă un prilej extraordinar de sporire semnificativă a volumului comerțului.

5.5.2 În cifre brute, UE-27 a exportat în 2012 servicii în valoare de 24,2 miliarde EUR în Japonia, în vreme ce serviciile importate din această țară s-au ridicat la 15,6 miliarde EUR, ceea ce reprezintă un excedent de 8,6 miliarde EUR pentru UE-27 (însă trebuie să se țină seama și de faptul că populația Japoniei este de patru ori mai mică decât cea a UE). Aproape toate organizațiile japoneze consultate care au luat în discuție liberalizarea serviciilor s-au pronunțat împotriva „listei negative”, în temeiul căreia toate serviciile care nu ar fi excluse în mod explicit de textul acordului ar putea fi deschise schimbului. Dacă agricultorii și consumatorii ar fi împotriva unei liste negative, întreprinderile ar fi cu siguranță în favoarea acesteia. În cazul autorităților publice, lista negativă le-ar reduce marja de manevră. Viitoarele servicii ar intra în mod automat în domeniul liberalizat. CESE susține dreptul absolut al statelor de a legifera în interes public.

5.6 Achizițiile publice

5.6.1 Pentru întreprinderile europene este esențial să obțină acces la contractele de achiziții publice din Japonia, prin eliminarea barierelor bazate pe standarde, instituirea unor proceduri transparente și furnizarea acelorași informații tuturor actorilor, eliminarea restricțiilor foarte sensibile de pe piața feroviară și crearea unui sistem de acces online la informații. Dincolo de voința politică afirmată, negocierea concretă are nevoie de o stabilitate juridică a normelor.

5.6.2 Reciprocitatea în ceea ce privește concurența loială va fi indispensabilă. Comitetul consideră că acordul trebuie să clarifice pe deplin formele de autorizare pe care fiecare dintre părți le utilizează în materie de ajutoare și subvenții de stat.

⁽²⁷⁾ <http://www.eu-japan.eu/smes-support>; <http://www.jetro.go.jp/en/database>

⁽²⁸⁾ <http://www.eu-japan.eu/smes-support>

⁽²⁹⁾ <https://www.jetro.go.jp/en/database/>

⁽³⁰⁾ Se prevede că, în 2050, 38 % din populația Japoniei va avea cel puțin 65 de ani.

⁽³¹⁾ Alimentele bio reprezintă doar circa 0,4 % din totalul produselor alimentare vândute în Japonia (date furnizate de Consiliul European pentru Afaceri).

⁽³²⁾ JO C 68, 6.3.2012, p. 28

5.6.3 Uniunea Europeană, statele membre și Japonia trebuie să poată continua să finanțeze obiectivele de interes general stabilite în conformitate cu procedurile lor democratice, care includ, printre altele, sectorul social, protecția mediului și sănătatea publică. UE are, în materie de servicii publice, obligații care decurg din tratate.

5.7 Investițiile ⁽³³⁾

5.7.1 În 2012, investițiile directe în străinătate (IDS) ale UE-27 în Japonia au fost de 434 de milioane EUR, în vreme ce IDS ale Japoniei în UE-27 s-au ridicat la 3 374 de milioane EUR ⁽³⁴⁾. Principiul fundamental al unui ALS/APE fiind reciprocitatea, CESE solicită ca, în cazul în care acordul respectiv duce la pierderea de locuri de muncă, Comisia să fie foarte atentă la acest aspect și să ia în considerare utilizarea Fondului de ajustare la globalizare pentru a compensa efectele negative. De asemenea, CESE consideră că s-ar putea impune acordarea unei despăgubiri corecte pentru pierderile care afectează întreprinderile în privința resurselor umane și tehnologiilor finanțate anterior din fonduri publice.

5.7.2 UE și Japonia ar trebui să își revizuiască reglementările privind restricțiile în materie de proprietate, autorizările, controalele, precum și facilitarea investițiilor.

5.7.3 CESE observă că, atât în Japonia, cât și în UE, legislația și instanțele judecătorești permit soluționarea echitabilă a litigiilor prin proceduri ordinare; astfel, statele membre ale UE și Japonia oferă investitorilor o gamă extinsă de garanții instituționale și juridice. Având în vedere că soluționarea litigiilor dintre investitori și stat este un aspect foarte sensibil, asupra căruia diferiții actori implicați au opinii divergente, CESE salută exercițiul de consultare publică lansat de Comisie pe tema negocierilor legate de parteneriatul comercial transatlantic și l-ar privi cu multă satisfacție, dacă o acțiune similară ar avea loc în Japonia, astfel încât și opiniile părților interesate din această țară să fie luate în considerare.

5.7.4 CESE recomandă promovarea unui dialog amplu pe tema soluționării litigiilor, după ce se va cădea de acord asupra termenilor, iar Comisia va fi evaluat rezultatele. Trebuie menționat că Comitetul este deja pe cale să elaboreze un aviz pe această temă.

5.7.4.1 În orice caz, nicio prevedere legată de soluționarea litigiilor privind investițiile nu va trebui să limiteze posibilitatea statelor membre ale UE de a legifera în interes public sau de a urmări obiective de politică publică. Definiția „investiției” și cea a „tratamentului just și echitabil” trebuie clarificate. Acest lucru ar trebui făcut în cadrul negocierilor.

Bruxelles, 15 octombrie 2014.

Președintele
Comitetului Economic și Social European
Henri MALOSSE

⁽³³⁾ Odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Comisia Europeană a dobândit competențe în domeniul investițiilor. Ea a publicat o Comunicare intitulată „Către o politică europeană globală în domeniul investițiilor internaționale” la care Comitetul a răspuns prin elaborarea unui aviz (JO C 318, 29.10.2011, p. 150-154).

⁽³⁴⁾ Sursa: Eurostat 170/2013 – 18 noiembrie 2013.